

Psykologer og palliasjon – roller og oppgaver

«Somatisk sykdom – psykologens
verktøy»

Psykologspesialistene Borrik Schjødt og Tora Garbo

Roller og oppgaver

- Pasientrettet arbeid
- Systemrettet arbeid:
  - I forhold til kliniske oppgaver
  - Innad i team
  - Rettet mot behandlingspersonale
- Systemrettet arbeid overordnet:
  - Legge til rette for psykolog i somatikken

Pasientrettet arbeid i palliasjon Pasientgrunnlag

- Antall personer som lever med uhelbredelig kreft i Norge i dag er tredoblet siste 25 år
- Med utvikling av ny behandling øker tallet
- Lange behandlingsforløp innebærer bivirkninger og plager som i en sliten kropp i seg selv kan være livstruende og svært plagsomme
- Når en person er livstruende syk rammes hele familien og nettverket

Seksjon smertebehandling og palliasjon

- Poliklinikk langvarige smerter
- Akutt smerte-team
- Palliativt team

Palliativt team

- Leger (3), sykepleiere (7), fysioterapeut, sosionom, prest og psykologer (60+80%)
- Konsultativt i forhold til alle avdelinger på Haukeland sh.
- Pasienter fra hele Helse Vest
- Kontakt med 1.linje, inklusiv palliative enheter på sykehjemmene i Helse Bergen området

Helse Bergen 2014:
Ca. 12.000 ansatte
Ca. 77.000 innleggelseser

Ada ble reddet av ny kreftmedisin

LØRENSKOG: Føflekk-kreften hadde spredd seg til Ada Skarets indre organer. Livet skulle være over innen ett år, innen desember 2008. Legene ga henne imidlertid en siste sjanse. Eksperimentell behandling.

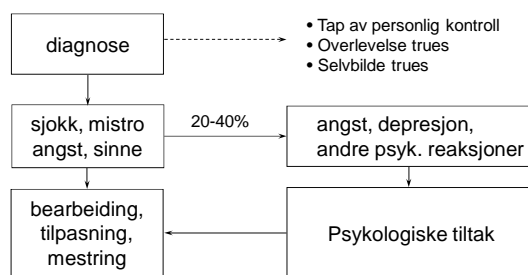

Pasientrettet arbeid i Palliasjon

- Henvisning fra lege på avdeling
- Henvisning fra lege eller sykepleier i palliativt team
- Henvisningsgrunn:
  - Angst
  - Depresjon
  - Smerte
  - Kvalme
  - Livskrise
  - Søvnevansker
  - Bekymring for pårørendes reaksjoner eller situasjon

*"ondartet kreft ...
kan hende vi kan gjøre
mye med det,
men du må være
forberedt på det verste"*

Kreft: psykologiske konsekvenser

VG des.2015
Bloggeren Hedda Skoug (31).

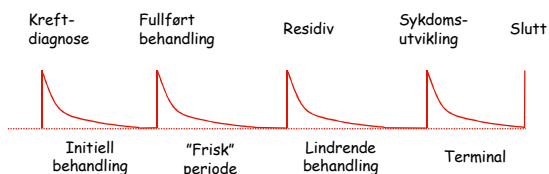
Føflekken de fjernet var full av kreft, og Skoug fikk en oppvekker. Den første tanken gikk til barna Matheo (7) og Mathilde (5).

– Jeg var redd for å være syk, og jeg var redd for å dø. Mest av alt var jeg redd for at barna skulle miste meg.

...imidlertid ingen spredning, og Skoug har vært kreftfri siden. De siste fem årene har hun vært på kontroll hver tredje måned... Hun har også fjernet ytterligere to føflekker, og selv om de viste seg å være kreftfrie bærer hun konstant på en redsel om et tilbakefall.

– Jeg går ofte og bekymrer meg over det. Det har ødelagt litt av livsgleden, og jeg har på følelsen av at det kommer til å skje igjen.

Eksistensielle kriser ved kreft

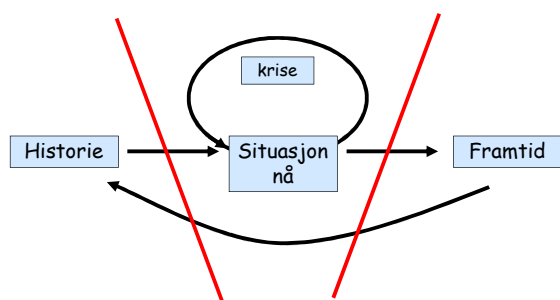

McCormick & Conley, West J Med 1995; 163:236-243

Krise

1. En livssituasjon som oppleves som svært viktig, evt. livstruende.
2. Personen opplever ikke å ha ressurser til å mestre situasjonen.

- Ressurser = erfaring, kunnskap, forståelse, ferdigheter, støtte, osv.

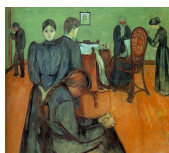
Kari: Informasjon fra legen

- Hørte "ikke mer de kan gjøre"
- "Jeg fikk fullstendig sjokk. Jeg ble kastet ut for stupet, må forsøke å lande."
- Fysiske plager: kvalm, klarte ikke å spise, mistet søvn, kastet opp
- Ble redd, fikk angst, "hele pakken"
- Kjentes som sykdomsutvikling "som om jeg kommer til å dø når som helst"

Tiltak: Dempe angst

- Beroligende prat
- Tilstedeværelse
- Støtte mestring
- Normalisering
- Gjenvinne kontroll
- Ta grep om umiddelbare oppgaver

SYKDOM ↔ PERSON

Jeg får lyst til å presentere meg slik: Jeg er Per Fugelli – og to metastaser. Hvorfor? Fordi jeg ofte blir møtt som sykdommen min, ikke som meg. En ny identitet, klisjeen «Kreftpasient med spredning» fortrenger originalen Per. Men jeg er ikke en diagnose! Jeg er i dypet av min sjel og inne i mine knokler Per – for tiden med en sykdom – det er hele forskjellen

Sykehistorie – og friskhistorie

- Symptomer, plager, hemmende faktorer
"Ca. pulm, og ... har tre tidligere perioder med depressive plager"
- Friskhistorie – pas' historie, erfaringer, interesser, ressurser
"... er småbruker, kommer fra en fin bygd, er gift, har to flotte barn, og har jobbet meg ut av depresjon tre ganger tidligere"

Historie + framtid → identitet

Margaret Stroebe, Henk Schut
Dual process model of grief

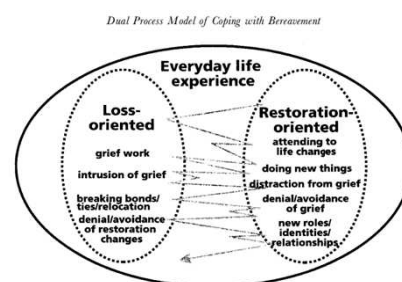

FIGURE 1 A dual process model of coping with bereavement.

PROSJEKT PALLIATIV PSYKOLOG

Prosjekt «palliativ psykolog»

- 1999: sammen med KLB: statlige prosjektmidler – palliativ psykolog
- Bruk av psykolog ved behandling av alvorlig syke og døende på sykehus
  - Som del av staben på kreft- og lungepost
  - Veiledning av postpersonalet - og etter hvert assistentlegene
  - Undervisning – på og utenfor sykehuset.

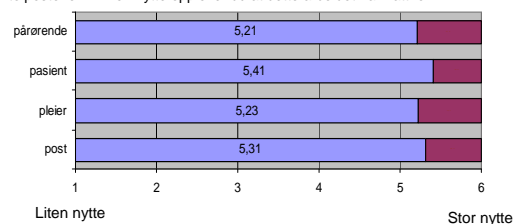
Pasienter okt -00/mai -02

Avdeling	Mann	Kvinne	Totalt	Døde
Lunge	50	31	81	50
Kreft	50	47	94	39
Totalt	100	78	178	89

Oppfølging - pasienter

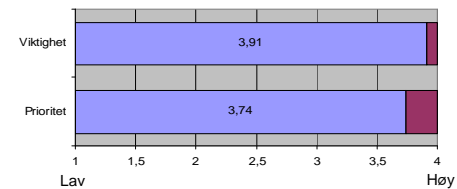
Prosjektleder har hatt oppfølging av pasienter og deres pårørende ved de to postene. Hvilken nytte opplever du at dette arbeidet har hatt for

Prioritering

Hvor viktig mener du det er at prosjektet kan kunne ut i en permanent stilling?

Hvor høy prioritet vil du gi en slik stilling?

Psykologer og palliasjon

ROLLER OG MULIGHETER

Roller ...

- Direkte/klinikk
  - Men få psykologer, mange pasienter, mange oppgaver
- Indirekte/klinikk
  - Konsultasjon (støtte annet helsepersonell)
  - Veiledning,
  - Undervisning
  - Samarbeid

Roller ....

- Personalfunksjon
  - Veilede
  - Debriefing
  - Ivareta den som trenger
- Dokumentere, systematisere
  - Forske, systematisere praksis
  - Beskrive og evaluere praksis
  - Samle, dokumentere og påvirke system/ledelse/prioriteringer.

Pasientrettet arbeid i Palliasjon Hvorfor psykolog??

- Vi har kompetanse og kunnskap om:
  - Krisereaksjoner og traumebehandling
  - Behandling av angst og depresjon
  - Sammenheng livssituasjon og symptom
  - Behandling av komplisert smerteproblematikk
  - Familietilnærminger
  - Kartlegging av vansker og av ressurser
- Vi kan gjøre en forskjell
  - Skape bedre livskvalitet og mestring for pasient og familie
  - Hjelp med omstilling, finne mål og håp i en vanskelig situasjon
  - Kan fange opp og gi hjelp i forhold til de psykiske reaksjoner som kommer

Egenskaper/ferdigheter

- Faglig
  - Litt av hvert .... Men ikke noe spesielt?
- Personlig
  - Ikke for tett opp i alvorlig sykdom (seg selv, familie, nære venner)
  - Nysgjerrig og respektfull
- Rolle
  - Samarbeidende
  - Godta andres avgjørelser og tiltak
  - Jobbe utenfor eget kontor
  - Fleksibel (tilpasse seg øyeblikkets muligheter)